

אגף שפ"ע

מדיניות גיזום עצים יישובית

ספטמבר 2025

הקדמה :

גיזום עצים במרחב העירוני הינו כלי תחזוקתי הכרחי, אשר מטרתו לשמור על בריאות העצים, בטיחות הציבור, מניעת נזקים לרכוש ולתשתיות, שמירה על חזות עירונית ועידוד צימוח נכון. גיזום מקצועי הוא אחד מהגורמים המשמעותיים המשפיעים על בריאות העץ ותורם רבות לצמצום כשלים בעצים. בפעולת הגיזום יוצרים פצעים ברקמה החיה של העץ. פצעים אלה עלולים לשמש כר פורה לחדירת מחלות ומזיקים, העלולים לפגוע בבריאות העץ ולפגוע בחוזקו המכני. על כן, הגיזום ייעשה ע"י אנשי מקצוע מיומנים בלבד ובעלי תעודת גוזם מומחה מטעם משרד החקלאות.

מסמך זה מתווה את מדיניות המועצה בנושא עבודות גיזום יישובית: מיני עצים, מועדי גיזום מתאימים ביחס למין העץ ותנאי האקלים בעונת השנה, וכן הגדרת המושג 'הסרת פלישה' במחויבות עירונית. מסמך זה נכתב בשיתוף ובהכוונת אגרונום המועצה.

מהות פעולת הגיזום וחובת הרשות :

נכתב לעיל, גיזום הוא פעולה אשר מבוצעת על מנת לשמור על יציבות העץ ובטיחותו, וכן על מנת לאפשר לעץ לגדול בצורה תקינה.

על הגיזום להתבצע בשל צורך בטיחותי, ובהתאם לעונות השנה ולמין העץ. כל גיזום אחר – כגון גיזום להורדת גובה, הסרת פלישה, וכל גיזום אשר יש בו לשנות את מבנה העץ בניגוד למבנה השלד הטבעי של העץ וללא המלצות גיזום תקינות – עלול להוביל לכשל בצמרת או בגזע העץ.

נשירת עלווה או פריחה, וכן צמיחת ענפים צעירים הם תהליכים טבעיים אשר מהווים חלק משלבי גידול העץ, ואין בהם להוות מפגע. ביצוע גיזום על מנת למנוע נשירת עלווה או פרחים, וכן הורדת גובה בעץ או הסרת פלישה בתדירות הגוברת על תדירות הגיזום המומלצת לפי מין העץ, עלולות לפגוע בבטיחות העץ ואינן מומלצות על ידי משרד החקלאות.

יתרה מכך, לפי חוק המקרקעין סעיף 51 :

"עצים, צמחים ושיחים אחרים אשר הגדלים בסמוך ענפיהם או שורשיהם מתפשטים לתוך מקרקעין שכנים, אין בעל המקרקעין השכנים או המחזיק בהם (השכן) רשאי לדרוש סילוק הענפים או השורשים, רק במידה והם מזיקים למקרקעין או מפריעים במידה בלתי סבירה בהנאה מן המקרקעין."

בהתאם לכך, נשירת עלים או פרחים וכן פלישה ברמה מינורית שאין בה להוות סכנה בטיחותית – אין נחשבות כנזק כלל. מוטב לזכור כי העצים מיטיבים עם האדם, מסייעים לקירור הסביבה בעזרת פליטת חמצן ואידוי ומצלים על הסביבה. גיזום שלא לצורך עלול לפגוע בעץ במהלך השנים, ולהחליש את מערכות ההובלה ומבנה שלד העץ ועלולות להיות בלתי הפיכות. יתרה מכך, בשל משבי הרוח ומשקלי העלווה, סופם של עלים ופרחים לנשור על הקרקע בשטח הרחב יותר מצמרת העץ, ואין הדבר תלוי בכוחה של המועצה אלא בידי כוח עליון.

אגף שפ"ע

מועדי גיזום לפי מיני עצים ומוסדות

ככל שיש צורך לגזום, בהתאם לשיקול דעתו המקצועי של אגף שפ"ע, יבוצע הגיזום במועדים הבאים:

מני עצים / מוסדות	מועד הגיזום	הערות
עצי מחט	סוף החורף: פברואר-אפריל	יש לשים לב לקיני ציפורים ולעונת הקינון. יש להימנע מגיזום קודקוד העץ. גיזום בעת הצימוח (שלב יצירת הפקעים) יסייע בצמצום קצב הצימוח.
עצים נשירים	בתרדמה בחורף: סוף דצמבר מרץ. בקיץ: יוני-ספטמבר	בחורף – בעת תרדמת העץ. בקיץ – בעת תקופת הצימוח, צמצום פגיעה בעץ.
עצים נשירים מותנים	באביב ובקיץ – אפריל עד ספטמבר	
ירוקי עד	אביב, קיץ וסתיו – אפריל עד אוקטובר	
דקליים	בקיץ – מאי עד ספטמבר	הימנעות מכפות ירוקות
אקליפטוס	בסתיו ותחילת חורף – נובמבר עד דצמבר	נטייה לשבר ענפים, ביצוע גיזום מונע
שלטית	אביב ותחילת הקיץ – יוני, יולי, אוגוסט	לעץ נטייה להפלת ענפים קייצית עקב משקלים של מכבדי פריחה. מומלץ לגזום גיזום מונע טרם הפריחה
בתי כנסת	ספטמבר	טרם חגי תשרי
מוסדות חינוך	יולי אוגוסט	במהלך חופשת הקיץ

- א. הגיזום בשגרה מבוצע על ידי טרקטור עם סל הרמה, משאית עם סל הרמה וגזום מטפס. צוותי הגיזום נדרשים להיות בעלי תעודת "גזום מומחה" מטעם משרד החקלאות.
- ב. במסגרת עבודה במוסדות חינוך, על הגוזמים לספק לאגף הבטחון אישור היעדר עבירות מין. יש להסדיר זאת מראש כיוון שלא תתאפשר כניסה למוסדות לגזום ללא אישור זה.
- ג. היערכות לאירועי סערה – נערכות בדיקות נקודתיות באזורים קולטי קהל בהם יבוצעו גיזומים בהתאם להמלצות הגורמים המקצועיים ברשות.

אגף שפ"ע

ד. במסגרת היערכות לעונת החורף המלווה לעיתים ברוחות וגשמים עזים, מבצעת חברת החשמל עבודות גיזום של ענפי עצים מתחת ובסמוך לקווי החשמל לצמצום הפרעות וניתוקים בהספקת החשמל ומניעת נזקים אחרים. ממשק העבודה מול חברת החשמל בא לידי ביטוי במספר מישורים. כאשר גורם מטעם המועצה מזהה עצים הנוגעים בכבלי מתח, מועברים ממצאים לטיפול לנציגי חברת החשמל. כאשר נדרש ניתוק חשמל לצורך ביצוע עבודות גיזום סמוך לעמודי חשמל, חשוב לציין כי צוותי הגיזום מטעם חברת החשמל לא לוקחים בחשבון את הנזק שנגרם לעצים כתוצאה מפעולות הגיזום, דבר העלול לפגוע בבריאות העץ בעתיד ואף ליצר מסוכנות פוטנציאלית. חברת החשמל פועלת לפי חוק ולא כלולה במדיניות המועצה.

ה. לפני אירועים גדולים, על מנהל האירוע לעדכן את אגף שפ"ע מבעוד מועד עבור בחינה כללית של העצים באזור והוצאת אישור אגרונום לתקינות העצים במידה ונדרש.

2. תכנית עבודה כללית - מפקחי גיזום:

א. סקר רחובות – כחלק מעבודתו השוטפת של אגף שפ"ע, מבוצע מיפוי כלל עצי הישוב באמצעות בחינה ויזואלית וללא העמקה לצורך איסוף נתונים כללי (מפקחי הגיזום אינם חייבים להיות אגרונומים אלא בעלי הכשרה וניסיון בטיפול בעצים). סקר בסיסי זה עשוי להקטין באופן משמעותי את הפוטנציאל להתרחשות כשלים וכן עשוי להפחית במידה ניכרת את פניות המוקד בנושא גיזום העצים.

ב. פניות תושבים – אגף שפ"ע עובד בממשק ישיר מול המוקד הישובי. לאורך השנה מתקבלות מאות פניות בנוגע לעצים אשר נבחנות ע"י מפקחי גיזום, מפקחי הגיזום או האגרונום. רוב פניות המוקד כוללות טיפול בעץ בודד או מספר עצים מצומצם. יודגש כי לא כל פניות המוקד לגיזום נענות בחיוב, אלא רק בעצים הנדרשים לכך. פניות המוקד מתווספות לתוכנית העבודה באופן דינמי ויעיל וע"פ סדר עדיפויות משתנה (בטיחות, תחזוקה וכו').

ג. נוהל טיפול בפניות המגיעות למוקד בעניין גיזום עצים :

- הגעת פניה למוקד
- הגעה לשטח לבדיקת הפניה תוך 3 ימי עבודה על ידי נציג אגף שפ"ע.
- קבלת החלטה לגזום / לא לגזום, לפי הנחיות מדיניות זו.
- החלטה לגזום – התושב יעודכן בדבר וביוצא הגיזום אשר יהיה לפי מין העץ וזמני הגיזום לפי סעיף 1 שלעיל.
- החלטה לא לגזום – התושב יעודכן על ידי הודעה מהמוקד או שיחה עם נציג שפ"ע.
- ירצה התושב לערער על ההחלטה – יפנה בכתב למייל מנהל אגף שפ"ע ושם יפרט את ערערו.
- מנהל האגף יבחן את הערעור (יוכל להעזר באגרונום המועצה לפי הצורך) ויחזיר תשובה סופית בכתב במייל וזאת תוך 14 ימי עבודה.

3. טיפול במזיקי עצים:

א. חדקונית הדקל:

ע"פ המלצות משרד החקלאות, בכל רבעון יבוצעו ריסוס הדברה בקילוח ע"י מדבירים מוסמכים לעצי דקל "תמר מצוי" ודקל "תמר קנרי" (מינים בעלי רגישות גבוהה למזיק) במקומות בהם יש תנועה ערה של אנשים, זאת כדי למנוע התבססות של חדקונית הדקל האדומה. זחלי החיפושית פוגעים בגזע עצי הדקל ועלולים ליצור מפגע בטיחותי חמור ביותר (עצי דקל התמר על פי רוב ללא סממנים מקדימים המעידים על נגיעות במזיק). הטיפול מבוצע בליווי של האגרונום בדגש על בדיקת החומרים ואיכות הביצוע (בהתאם להמלצות משרד החקלאות, מרץ 2021).

אגף שפ"ע

ב. תהליך האורן:

עצים מסוג אורן המוגדרים "רגישים למזיק" (קפריסאי, ירושלים וקנרי). בכל חודש נובמבר תבוצע הדברה באמצעות הזרקה (קדחים בגזע העץ) ע"י מדבירים מוסמכים וזאת כדי למנוע את התבססות העש. זחלי תהליך האורן ניזונים ממחטים של עצי אורן. על גוף הזחלים קיימות שערות ארסיות הגורמות לצריבה ובמקרים קיצוניים אף לעיוורון.

4. הסרת פלישה של צמרות עצים

ככלל, עצים ציבוריים מצויים באחריות הרשות. יחד עם זאת, בשל נטיית צמרות העצים לגדול לגובה ואף לרוחב, ישנם מקרים המוגדרים כ"פלישה" – צמיחת ענפי עץ ועלווה אל תוך השטח האווירי של בתים פרטיים.

ישנו גם מקרה הפוך – פלישה מהשטח הפרטי אל הציבורי. במקרים חריגים, יש לבצע את גיזום של עצים ציבוריים שפולשים מעל חצרות ובתי תושבים, הן בהתאם לנהלי הגיזום של משרד החקלאות, והן בהתאם למועדים הרשומים במסמך זה. יש לציין כי במקרה בו "הסרת הפלישה" עלולה להיחשב כגידום או פגיעה בענף שלד, אין לבצע אותה טרם היוועצות עם אגרונום עירוני, ובמקרים מסוימים אף פקיד יערות מחוזי.

יודגש, כי יש לראות בנשירת עלים או תפרחת עצים כמטרד רק במקרים חריגים, בייחוד בסביבה כפרית או פתוחה, וזאת לפי שיקול דעתו של מנהל אגף שפע.

נשורת עלים כשלעצמה, תחשב מטרד רק אם מוכח כי היא גורמת נזק ממשי, חמור ובלתי סביר לרכוש השכן או מפריעה באופן קיצוני להנאתו מהמקרקעין. עצם הצורך בניקיון תכופ או הפרעה אסתטית גרידא, במיוחד בסביבה כפרית/טבעית, אינו מספיק. כמו כן, יש לזכור כי גיזום תכופ מעודד גדילה מואצת. אין להסיר פלישה בתדירות אשר פוגעת בעץ

תרשים גיזום נכון לפי משרד החקלאות

